

วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทย

นาง ปราณีต อัมพรสินธุ์

001644

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

I 16497211

THE EVOLUTION OF PRE - SCHOOL EDUCATION
IN THAILAND

Missis Praneet Ampornsin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Elementary Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

หัวข้อวิทยานิพนธ์   วิทยานิพนธ์ของการจัดการศึกษาแก่นักเรียนในประเทศไทย
 โดย   นางปราณีต์ อัมพรสินธุ์
 ภาควิชา   ประถมศึกษา
 อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิติยวดี บุญชู

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... *ปราณีต์ อัมพรสินธุ์* ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (รองศาสตราจารย์ ดร. สุประภัสร์ บุญนาค)

คณะกรรมการ สอววิทยานิพนธ์

..... *สุเมธ อมรวิวัฒน์* ..... ประธานกรรมการ
 (ศาสตราจารย์สุเมธ อมรวิวัฒน์)

..... *กิติยวดี บุญชู* ..... กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิติยวดี บุญชู)

..... *วิภาวรรณ ชยสมบัติ* ..... กรรมการ
 (อาจารย์วิภาวรรณ ชยสมบัติ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์   วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทย
 ชื่อ นิสิต   นางปราณีต อัมพรสินธุ์
 อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิติยวดี บุญชื้อ
 ภาควิชา   ประถมศึกษา
 ปีการศึกษา   2522

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความเป็นมา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทยตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน และเพื่อประมวลข้อมูลของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจัดตั้งขึ้นทั้ง โดยหน่วยงานของรัฐ เอกชน และมูลนิธิ ผลการรวบรวมและค้นคว้า ปรากฏว่า ในสมัยที่การศึกษายังไม่มียุคสมัยนั้น การศึกษาก่อนวัยเรียนมีอยู่หลายรูปแบบ สำหรับที่เป็นเจ้านายเชื้อพระวงศ์จะศึกษาเล่าเรียนอยู่ในพระบรมมหาราชวัง ส่วนเด็กที่พ่อแม่มีอันจะกินมักจะเรียนอยู่ที่บ้าน โดยมีพ่อแม่เป็นผู้สอนให้ สำหรับเด็กยากจนที่เป็นชายพ่อแม่ก็มักจะนำไปอาศัยอยู่กับพระ การศึกษาในระดับนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของแต่ละคน ใครจะเรียนหรือไม่เรียนก็ได้ เมื่อการศึกษาเริ่มมีระบบขึ้น การศึกษาก่อนวัยเรียนจะอยู่ในรูปของ "มูลศึกษา" และ "เตรียมประถม" จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2483 รัฐบาลจึงได้จัดตั้ง โรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของรัฐขึ้น เพื่อเป็น โรงเรียนสาธิตสำหรับนักเรียนฝึกหัดครูอนุบาล คำเนิการสอนตามแนวของเฟรเดอเบลและมอนเตสซอรี และในปี พ.ศ. 2496 กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีชั้นเด็กเล็กขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา แต่เป็นในรูปแบบที่จะเตรียมเด็กสำหรับเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ปัจจุบัน การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทยอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การให้การศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเด็ก จัดอยู่ในรูปแบบของ โรงเรียนอนุบาล และชั้นเด็กเล็ก ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน และอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษา

นอกระบบ โรงเรียน คือ การบริการเลี้ยงดู อันได้แก่สถานรับเลี้ยงเด็กและศูนย์เด็กปฐมวัย
ต่าง ๆ

ในด้านหลักสูตรการสอนระดับอนุบาลนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรถึง 5 ครั้ง
ด้วยกัน การวัดผลตลอดจนการประเมินผล ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิมมาก การเรียน
การสอนในปัจจุบัน มุ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมให้แก่เด็กเป็นสำคัญ โดยเฉพาะ โรงเรียน
อนุบาลของรัฐ แต่โรงเรียนเอกชนยังมุ่งเน้นทางด้านวิชาการเป็นส่วนใหญ่ คือ ยังเน้นการ
อ่าน การเขียน การคิดเลขและบางโรงเรียนก็สอนภาษาอังกฤษแก่เด็กเล็กๆเหล่านั้นด้วย
จากประวัติของการศึกษาระดับอนุบาลของประเทศไทย ทำให้พอจะเห็นแนว โนม์ของการจัด
การศึกษาในระดับนี้ว่า ในอนาคตจะเน้นในด้าน การเตรียมเด็กเพื่อการดำรงตนอย่างมีความสุข
ในสังคม และการเตรียมพร้อมเพื่อการเรียนมากกว่าการยึดเยี่ยคความรู้ในการอ่าน การเขียน
และการทำเลข เช่นแรกจน

Thesis Title   The Evolution of Pre-School Education in Thailand
Name   Mrs. Praneet Ampornsin
Thesis Advisor   Assistant Professor Kitiyavadi Boonsue
Department   Elementary Education
Academic Year   1979

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the background and the changing of pre-school education in Thailand and also to collect the historical records concerning various forms of pre-school education that were organised and administered by the government, the private sector and the non-profit organisations.

According to the study and the historical record, it showed that before the formal education system was introduced, the pre-school education took place in many patterns, for instance, children of royal family would receive their education within the royal compound while the children from rich family would be taught at home by their parents or governess, at the same time the poor would go to the priest and stayed with their "Teachers" in the temple. Education for the pre-school children was not compulsory. It was up to individuals.

When formal education system was organised, Pre-School education was in the forms of "basic education" and pre-primer. The first public kindergarten school in Thailand was established in 2483

B.E. as a demonstration school for teacher's training in kindergarten level, with techniques adopted from Froebel and Montessori's methods. In 2496 B.E., the Ministry of Education had set up pre-school class attached to the elementary school in order to prepare children for their first grade.

At present, pre-school education in Thailand may be divided into two categories.

1. Education as readiness program set up within the school system to prepare children for entering first grade, and was called nursery and kindergarten.

2. Education as care program set up outside the school system which organised as Day Care Centers or Child Centers.

The kindergarten curriculum had changed five times since its inception. The evaluation system has greatly improved. The teaching and learning process at present was aiming at preparing children for first grade, especially in kindergarten schools that belonged to government. However, the private kindergarten school were still emphasized on academic aspect and the teaching of three R's. In some school English was also taught to those young children. According to the long history of nursery and kindergarten in Thailand, the future trend of the teaching in this level was more and more emphasized on helping young children preparing for happy living in the future and the academic readiness rather than cramming them with the three R's as had been done in the past.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยความช่วยเหลือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์กิติยวดี บุญซื่อ อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยที่กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือ ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง ขอบพระพรองต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ที่กรุณา สนับสนุน ให้กำลังใจ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และอาจารย์โสภณพรณ ทยสมบัติ ที่ได้กรุณาช่วยตรวจแก้ไขครั้งสุดท้าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

หนึ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ม.ด. ปิ่น มาลากุล หม่อม คุณหญิง บริพัตร ณ อยุธยา อาจารย์เบญจา แสงมณี อาจารย์สมถวิล สังขะทรัพย์ อาจารย์ยี่งอนม เขียมเมธ ที่กรุณาให้รายละเอียดข้อมูลในสถิติของการอนุบาลศึกษา ในประเทศไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรมล ชยกุลสหกิจ ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์สลึง วิชิตสงคราม อาจารย์ คร. นิตยา ภัตสรสิริ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ อาจารย์บุญเยี่ยม จิตรกอน อาจารย์บุญชู สนั่นเสียง อาจารย์อารมณ สุวรรณपाल หน่วยงานนิเทศก กรมสามัญศึกษา อาจารย์ ประภาพันธุ์ นิลอรุณ กองประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา อาจารย์เพ็ญเพ็ชร ณ นคร อาจารย์กัญญา ณ นคร โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย มาแมร์ เอลเจลา คัน โรงเรียน มาแตร์ เคอี่วิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความช่วยเหลืออีกหลายท่านที่ผู้วิจัยไม่อาจกล่าว นามได้หมด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความร่วมมือ ความเมตตาใจของทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ปราณีตา ลัมพรสินธุ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
รายการรูปภาพประกอบ.....	ง
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
สภาพปัญหาของเด็กก่อนวัยเรียนในปัจจุบัน.....	6
นโยบายการศึกษาาก่อนวัยเรียน.....	8
ความสำคัญของวัยเด็ก.....	11 ✓
ความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย.....	21 ✓
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
ความจำกัดของการวิจัย.....	37
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	37 ✓
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	38
วิธีดำเนินการวิจัย.....	38
การเสนอขอมูล.....	39

2	✓ การศึกษาก่อนวัยเรียนของประเทศต่าง ๆ	40
	การศึกษาก่อนวัยเรียนของประเทศอังกฤษและเวลส์	40
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศสหรัฐอเมริกา	46
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศออสเตรเลีย	52
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศนิวซีแลนด์	56
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศญี่ปุ่น	61
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	67
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน	74
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศอิสราเอล	77
	สรุป	81
3	○ การจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทยสมัยก่อนเปลี่ยนแปลง ^{๑๙๖๕}	
	การปกครอง พ.ศ. 2412 - 2474	82
	สมัยที่การศึกษายังไม่มีระบบ	82
	การศึกษาสมัยโบราณสำหรับเจ้านายที่ยังทรงพระเยาว์	82
	การศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในฐานะบุคคลธรรมดาทั่วไป	87
	สถานสงเคราะห์เด็กแห่งแรกของประเทศไทย	89
	การศึกษาก่อนวัยเรียนในสมัยที่การศึกษาเริ่มมีระบบ	92
	โครงการศึกษา 2441, 2456 และ 2464 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก่อนวัยเรียน	92
	ประวัติความเป็นมาของการอนุบาลศึกษาสมัยก่อนที่กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการจัดตั้ง	100
	แนวคิดในการสอนตามหลักอนุบาล	100
	โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย	105

	โรงเรียนราชินี... ..	111 ✓
	โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย, ...	114 ✓
	สรุป	118
4	การศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียนในระยะหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง	
	พ.ศ. 2474 - 2490... ..	122
	แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475, 2479 ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา	
	ก่อนวัยเรียน.. ..	122
	การดำเนินงานจัดตั้งการอนุบาลศึกษาในประเทศไทย.	126
	สภาพการศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียน... ..	140
	หลักสูตร การสอน.. ..	150
	สรุป	153
5	การศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียนในระยะ 2491 - 2500.	156
	นโยบายบางประการ เกี่ยวกับการอนุบาลศึกษา.. ..	156
	แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียน	158
	นโยบายการจัดชั้นเด็กเล็ก และแนวการจัดโรงเรียนอนุบาล	160
	สภาพการศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียน... ..	173
	หลักสูตร การสอน.. ..	181
	สรุป	183
6	การจัดการ ¹ ศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียนในระยะ 2501 - 2521	185
	แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 และ 2520 ในส่วนที่	
	เกี่ยวกับการศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียน.	185
	สภาพการศึกษา ¹ ก่อนวัยเรียน... ..	189

39

✓ หน่วยงานที่จัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในปัจจุบัน... .. .	235
หลักสูตร การสอน... .. .	270
สรุป..... .. .	287

5 (7)

สรุปผล อภิปราย และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการจัดการศึกษาระดับ	
ปฐมวัย จากปัจจุบันสู่ออนาคต	291
แผนการศึกษาชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก่อนวัยเรียน... .. .	291
การศึกษาก่อนวัยเรียนในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง.. .. .	293
การศึกษาก่อนวัยเรียนสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง	295
การศึกษาก่อนวัยเรียนในปัจจุบัน.	296 ✓
หลักสูตรการ สอน	298
แนวโน้มของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในอนาคต... .. .	299 ✓
อภิปราย.. .. .	300
ข้อเสนอแนะ... .. .	303
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต.	304 ✓
บรรณานุกรม.	306
ภาคผนวก... .. .	321
ประวัติผู้วิจัย.	326

รายการรูปภาพประกอบ

รูปภาพที่	หน้า
1	โรงเรียนเล็กของพระอัครชายาเธอ... .. . 322
2	นักเรียนอนุบาลโรงเรียนวังหลัง-วัฒนา พ.ศ. 2458 323
3	นักเรียนอนุบาลโรงเรียนวังหลัง-วัฒนา พ.ศ. 2500 323
4	นักเรียนอนุบาลโรงเรียนราชินี... .. . 324
5	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ในฉลองพระองค์นักเรียน มาแต่รั้วเคอวิวิทยาลัย... .. . 325
6	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลกับครูประจำชั้น มาแมร์ มาเกอร์คมารี่ และพระสหายร่วมชั้น... .. . 325